Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 31. (10.706). Львів, четвер 11. лютого 1926. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

Редакція і Адміністрація: Львів, Ринок 10, II. пов. Конто почт. щад. 143.122. Адреса для телеграм: „Діло" Львів. Гол. Редактор приймає від 11—13 год. передпол. Рукописи не звертається.

Передплата: Місячно в краю 4'50 зл. За границею: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7'50 зл., Німеччині 7'50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7'50 зл., Австрії 7'50 зл. Лівії ... 1 дол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

Ціна одного примірника 20 сот.

Поличник мирові.

Муссоліні погрожує війною...

Не мала Ліга Націй клопоту і взяла собі Муссоліні'ого. Не мала инша собі виходу — це друге діло. Так само як Італія, що мусіла згодитись на нього, коли захопив владу. Врештою навіть такий лібераль і таврдий ворог фашизму як Льойд-Джордж стверджує в одній з останніх своїх статтей, що деспотизм Муссоліні'ого є в Італії популярний, усі погодились з ним, і ніхто не має там часу завертати собі голови „свободою".

За те в европейській політиці союзних та примирених держав, Муссоліні грає ролю „enfant terrible": ввряди-годи ляпне таке слово в найкращім товаристві, що хоч під стіл лізь зі сорому. Такою була його промова у парляменті 6-го лютого, числа якої чіхаються за вухо дипльомати. Приводом до неї була заява президента баварських міністрів Гельда, що італійські розпорядки в Трентіно нарушують льокарнський договір і що Німеччина мусить узяти під охорону своїх земляків, що терплять від Італійців кривди. Почав Муссоліні від енергійних спростувань, уживаючи ще енергічнішого терміну „брехні" щодо фактів, які є, на його думку, видумкою. Пригадав, що Італія бажає жити з усіма в згоді, на доказ чого підписала льокарнський пакт і навіть торговельний договір з Німеччиною, одначе... і звідси полились красномовні слова. Якщо Німеччина гадає бойкотувати Італію, стримуючи своїх туристів або не купувати італійського краму, тоді Італія відповість не тільки здвоєним бойкотом, але не змінить своєї політики над Адиґою і зможе посунути свої прапори поза межі...

І тут Муссоліні перейшов межі промови премієра міністрів, представника держави, що належить до Ліґи Націй, межі льокарнського духа, а навіть звичайного дипльоматичного такту. Обіцював, що цей рік буде „роком мовчанки", в якому він стримається від усіх зайвих промов: у Льокарні підписав дружній союз з Німеччиною, сотню разів повторяв про мирні настрої в Італії та його політиці. Цьому ніхто не вірив: і Франція і Англія бачили добре, що войовничий дух провідника фашизму не дуже згідний з політикою під знаком Льокарна. Але як довго Муссоліні воював тільки у власнім краю, з власними громадянами, инші держави могли зберігати дипльоматичний вид, що мир є на якнайкращій дорозі. Тепер вони в клопоті.

Польська преса, навіть така зрівноважена як краківський „Час", радіє, що Муссоліні дав Німцям лекцію безпосередно перед їх вступом до Ліґи Націй. Нехай, мовляв, знають, яка пахне імперіялізм, в якому Німці самі кохаються, але на який инші не можуть, в болем серця, спромогтися. Німеччина, кажуть, одержала поличник, на який мусить відповісти або сховати його до кишені. Нехай і так. Але чи не більший це поличник для тої мирної політики, про яку пишуть та декламують з такою красномовністю приятелі диктатури та грубої руки? Не штука вести мирну політику по необхідности, коли не можна й язика висолопити. Поважні держави, що мають слово мир не тільки на „експорт", зажурились Муссоліні'м і піддають йому думку, чи він не сказав своїх слів у подразненні, нехотячи. Себто: нехай складе спростування, заяву про вибачення, тощо. Инакше Ліга Націй знову буде приневолена скликати надзвичайне засідання. Погана це лекція для Німеччини — приклад, як поводяться ті держави, що нагадують Німеччині потребу бути щирими і то щирими... у мирних почуваннях!

За український університет.

Законопроєкт Українського Соймового Клюбу.

Український соймовий клюб, бажаючи облекшити польському міністрові освіти і польському урядові здійснення принятого на себе міжнароднього зобовязання в справі заснування українського університету з одного боку і заспокоєння пекучих культурних вимог українського народу з другого, враз з наглим внесенням вніс законопроєкт про заснування українського університету.

Закон про заснування українського університету у Львові.

Ст. 1. Виконанням постанови 24. ст. закону з дня 26. вересня 1922 р. Дн. Зак. П. Д. ч. 90. поз. 829 засновується державний український університет з осідком у Львові.

Ст. 2. Викладовою мовою університету є українська мова.

Ст. 3. Український університет користає з усіх прав і автономії, що застережені для державних академічних шкіл законом з дня 13. липня 1920 р. Дн. Зак. П. Д ч. 72, поз. 494.

Ст. 4. Український університет складається з виділів: а) греко-католицької теольогії; б) греко-орієнтальної православної) теольогії; в) права і політичних наук; г) математично-природничого; ґ) гуманістичного; д) медичного; е) технічно-агрономічного.

Ст. 5. Уряд побудує в часі, що не перейде трьохлітнього речинця, відповідні будинки на приміщення для університету. Заки це станеться, уряд призначить відповідні державні будинки у Львові для тимчасового приміщення університету або винайме потрібні на ту ціль льокалі.

Ст. 6. Український університет має право користати з помічних закладів (інститутів, бібліотек, лябораторій, кабінетів, клінік) університету Яна Казимира у Львові до часу креування та належного вивінування помічних закладів при українському університеті.

Ст. 7. Іменування перших професорів і доцентів повинен виконати міністер віроісповідань і публичної освіти на основі внесень окремої комісії. Комісія складається з 9 членів, з яких 6 буде покликаних зі збору професорів і доцентів української народности львівського університету. Членів комісії іменує міністер віроісповідань і публичної освіти.

Ст. 8. На покриття коштів заснування й удержання українського університету вставляється до буджетового п[ередвиду] на 1926 рік 2,494.000 золотих.

Ст. 9. Спосіб зараховування студій та признавання іспитів, відбутих у приватному українському університеті, що істнує у Львові від 1919 р., управильнить окремий закон згідно з постановами ст. 107, 108, 109 і 110 закону з дня 13. липня 1920 р. про приватні академічні школи.

Ст. 10. Креування всіх виділів українського університету наступить найпізніше до 1. вересня 1926 р.

Ст. 11. Виконання цього закону доручається міністрові віроісповідань і публичної освіти і міністрові скарбу.

Мотиви до постанов поодиноких статтей законопроєкту про заснування українського університету.

До ст. 1. Осідком українського університету може бути тільки місто Львів. Тут находиться культурний осередок українського народу в польській державі. В тому місті є українські бібліотеки та музеї, необхідні для університетських студій і тільки тут зможе частина української вбогої молоді найти працю та дешеве удержання. В инших місцевостях на етнографічно-українській території немає культурних умовин, а на етнографічно-польській території український університет, відірваний від осередку української культури істнувати не може. Всякі проєкти визначування осідку університету поза Львовом, оперті не на річевих, але на політичних мотивах.

До ст. 4. Щодо наукових сил української народности, то заснування повного українського університету в усіми виділами не стріне ніяких трудновщів. Попри значне число українських учених, перебуваючих у Польщі, живе значна їх кількість на еміграції та викладає в академічних школах у Чехословаччині або в инших державах. На деякі вакуючі катедри, яких не вдалось би обсадити в инший спосіб, можна запросити вчених з Великої України. Подібно як при краківському університеті пропонуємо заснувати технічно-агрономічний виділ при українському університеті. Виділ цей дуже важний для піднесення хліборобської культури серед українського народу. Тепер істнує в Чехословаччині Українська Господарська Академія в Подєбрадах, обсаджена професорами української народности.

До ст. 5 і 6. Львівський університет був заснований для заспокоєння культурних потреб українського та польського народу, а тому цілком слушно, щоб український університет користав тимчасово з будинків, призначених тепер на приміщення університету Яна Казимира у Львові, а також із помічних закладів того університету, тим більше, що на удержання львівського університету складалися в рівній мірі податки українського населення.

До ст. 7. Міністер Віроісповідань і Публичної Освіти призначує членів комісії української народности в порозумінні з Парляментарною Репрезентацією українського народу, бо тільки вона покликана до того, щоб йому давати інформації та вказівки в тому напрямі.

До ст. 6. Передбачені видатки на 1926 рік для покриття коштів креування українського університету з днем 1. вересня 1926 р. такі: I. Платні професорів за чотири місяці від вересня до грудня: 1) Виділ греко-католицької теольогії — 10 професорів; 2) виділ теольогії греко-орієнтальної — 10 професорів; 3) правничий виділ — 15 професорів; 4) фільософічний виділ — 30 професорів; 5) медичний виділ — 15 професорів; 6) агрономічний виділ — 10 професорів. Разом 90 професорів по 3.600 зол. = 324.000 золотих; II. Удержання канцелярії та удержання служби — 20.000 золотих; III. Ричалтово на заснування університетської бібліотеки 500 тисяч золотих; IV. Ричалтово на видатки для наукових робітень 500 тисяч золотих; V. Видатки, звязані з винаймом будинків і видатки на закупно будівельних площ, а також видатки на вступні адаптаційні роботи під будову власних будинків мілион золотих; VI. Видатки на наукові стипендії на виїзд за границю для 50 українських учених по 3 тисячі золотих = 150.000 золотих. Разом 2,494.000 золотих.

До ст. 9. Український приватний університет у Львові істнує від 1919 р. і відбуті на них студії, а також зложені іспити зараховують студентам закордонні університети, а тому зовсім слушно, щоби вийшов окремий закон, який унормував би цю справу.

З польських справ.

Союз робітників металюргії домагається від промисловців ревізії своїх плат. Тому, що промисловці не йдуть на уступки, передбачується конфлікт.

Втрати польської Каси ощадности, внаслідок хабарництва одного тільки шефа цієї інституції Гриневича, дійшли до 30.000 долярів.

Безробіття зросло в порівнанні з минулим тижнем на нових 3772 осіб.

Познанський кардинал Дальбор умирає.

Православний собор у Варшаві, якого приватні підприємці не в силі були розібрати, перейшов на підставі останньої умови під опіку магістрату, який узяв на себе цю працю.

Nak. czas. „Dilo" Pr. 66/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny jako Trybunał prasowy we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Dilo" Nr. 27 (10.694) z dnia 6. lutego 1926 roku pod tytułem: 1) „Wicze w Złoczewi" w ustępach między słowami: a) słowo pow... a słowami: [illegible], b) między słowami: osadza... a słowami: akcja dra C., c) między słowami: w wicze [illegible] a słowami: [illegible] wybory do, d) między słowami: par[illegible] a słowami: Wicze projano. 2) [illegible] w rubryce czwartej pod tytułem „Dopysy" zaczynając od słów: na[illegible] ... do końca tego artykułu zawiera znamiona ad 1) a) c) d) zbrodni z § 65 a) ustawy karnej, ad 1) b) występku z § 302 ustawy karnej, ad 2) występku z § 302 u.k. uznał dokonaną 5. lutego 1926 roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów dnia 6. lutego 1926 r.

Hawel.

Чеппеха. Труп Відовського відставлено до інституту судової медицини. Причиною тої трагедії, як звичайно, невірність одної заінтересованої сторони, в цьому випадку — Вровської.

— **Часописна паніка.** Віденський соціялістичний часопис з виразно комуністичними тенденціями „Абенд" має халепу. Головного його редактора обвинувачують у насильнім вимаганні грошей від великих банкирів та капіталістів. Цей часопис вів завзятущу кампанію проти всіх спекулянтів, зловживань державного безладдя і ставав моральним суддею уряду та суспільного життя взагалі. Виявляється, що поза цією маскою праведників та оборонців потоптаних прав робучого люду ховалися звичайні шантажисти, що любили широке життя з усіма вигодами і люксом. Один з них, Артур Фукс, що фунгував у відділі оголошень адміністрації, призбирав маєток в сумі 30 мільярдів. „Абенд", що прагне громадян бичем ревеляції про моральну гниль, користувався популярними гаслами про народню кривду та оборону робітничих інтересів на те, щоби тим краще пологоджувати за кулісами свої брудні інтереси. Редактори згаданого часопису мачали руки в неодній поганій справі і нині, коли ці їх злочини вийшли на верх, уся віденська преса передає скандальні подробиці морального розкладу між тими, що вбиралися у тоги народніх трибунів з добре обдуманою хитрістю пройдисвітів.

— **По раз третій** в неділю, дня 14-го лютого с. р. о год. 7-ій вечером в салі Т-ва Лисенка „Вертеп наших днів" Галактіона Чіпки і Леле. Зміна деяких двійок. Білети продає Союзний Базар а в неділю від 11—1 передпол. і від 5 ої пополудні в театрі. 1235 1—2

Всячина.

Недуга філянтропії. Душа людська є безумовно багатша в недуги, як тіло. Прикладом цього тисячі історії життя різних чудаків, що прикривають свою душу найбільшими дивоглядними „маніями". Ось свіжа історія про стару жінку, що померла в Відні і записала кілька мільйонів марок на добродійні цілі. Німецька преса не подає її прізвища, хоча весь Відень знав її 53 роки, від 20 р. життя, коли почала жити як самозвідречена жебрачка. Вона була дочкою багатого міщанина і колись дуже гарна. Вийшла замуж за купця і її весілля було таким пребагатим бенкетом, що Відень до цього часу памятає його. Її подружжя тривало добу. Вона покинула мужа, розвелась з ним і почала своє чудацьке життя самотниці. Мешкала в багатім замку, який одержала в спадщині, де були дорогоцінні меблі, срібло та картини, але мешкала там сама, без товариства і служби. В одній сукні прожила 53 роки. Не змінила її від весілля. Читала часописні вирізки старих повістей і у вічно неопаленій хаті грала завсіди ту саму пісню, на старезнім фортепіяні. Виходила з хати раз на кілька днів за їжою, під напором голоду. Лікарі ствердили, що на протязі останніх 20 літ систематично голодувала. На вулиці люде вглядались на неї, як на звичайну жебрачку. Інколи давали їй лепту, яку вона приймала. Не мала знайомих ні рідні. Метою її життя було зібрати якнайбільше гроша на добродійні цілі. Одну частину майна записала на дім для сліпих, другу для бідних. Не була вона божевільною, хоча й не зовсім нормальною. Важко відтворити собі стан душі такої особи, якої скупарство межувало з почуванням любови ближнього... після її смерти. Адже могла помагати бідним за життя і захистити в своїй хаті неодного бідного. Лякалась людей з любови до них. Любила „ближніх", не поодиноких, а всіх разом — якийсь абстрактний символ, для якого захолола, мов мумія.

Архив Колюмба. Минулого місяця відкупив еспанський уряд від одного нащадка Колюмба, князя Верагуа архив по відкривнику Америки. Є це найважніші документи з доби великого відкриття. Вони складаються з 97 листів першорядної історичної ваги. Перший документ є з 20. марта 1488 р. — лист португальського короля, який дає Колюмбові поручення підчас побуту в Еспанії, щоби він там міг одержати потрібну піддержку для своєї мандрівки. Далі йдуть доручення щодо приготувань. Після відкриття Америки, коли Колюмб вернувся, щоби приготовити нову подорож, — приходять нові королівські інструкції, а після другої подорожі справоздання Колюмба до короля. Вся лектура листів дає повний малюнок зростаючих впливів Колюмба і интриг, які згодом опутали його та затроїли йому останні роки життя. Це одна з найцікавіших збірок історичних документів, що торкається такої великанської події, як відкриття нового світа.

Успіхи реклями. Американські конгреси радять часто над ідеями, які можна дійснити на другім світі, та ще частіше над такими практичними справами, про які Європейцям, на жаль, і не сниться. Таким конгресом був зїзд 200 представників автомобілевих фірм. Найцікавішою подробицею з цього конгресу було справоздання одного з директорів автомобілевих фабрик, який присвятив свою промову необхідности оголошень і її ваді в кожнім підприємстві. У минулім році видали американські автомобілеві фірми на оголошення 90 мільйонів долярів. Завдяки такій рекламі американські автомобілі стали першими у світі. Пересічно один новий американський автомобіль коштував 230 долярів, а старші 180 дол. Головний успіх усієї продажі добачують в енергійній, незнанній та широкій рекламі. Можливо, що коли і в нас уже селяне їздитимуть автомобілями, тоді й наша інтелігенція та інституції почнуть також користуватись рекламою.

Перуанська культура з перед 3000 літ. Відомий мандрівник по Тибеті, що тепер вибирається досліджувати південну Америку, відкрив до спілки з директором археольогічного музею в Перу, Юлієм Тельльо, останки трьох старинних перуанських міст. Найшли вони їх на півострові Паракас, у 25 милях на південь від Піско і 150 милях від південного-сходу від Ліми, столиці Перу. Два перші міста походять ще з 1000 літ перед Хр., а третє з доби Інкасів. Мури та гробниці цих міст є зі золотого порфіру. Перше місто, Церро Кольорадо, лежало під поволокою піску грубою на двадцять до трицять стіп. Під нею найдено довгі ряди гробів, що лежали на землі, мов пляшки. У кожнім гробі дослідники найшли від пяти до пятнайцяти мумій у сидячій позиції, обернені об стіну. Найдено також гарні зразки тканин. Гончарські роботи були дуже первісні. І в третім місті, Тельльо Кавеца Ларга, головним будівельним матеріялом був порфір. У місті було щонайменше 10.000 мешканців. Черепи їх були незвичайно довгі. Є доказ, що трепанація черепа була вже тоді відома. Цікаве, що одночасно приходять звістки про розкопки підчас експедиції у Мезопотамії, де викопали людський кістяк з доби 3000 літ перед Хр. і глиняні посуди, що походять з цієї самої доби.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

З судової салі.

Дня 8. лютого розпочалася розправа перед присяжним судом у Львові проти Андрія Кантора, Ковалика, Водоноса, Бриля і Павла Кантора, обвинувачених за злочин грабунків, яких допустилися в сокальському повіті. Перших трьох ставало вже в літі 1925 р. разом з Дишкантом перед доразовим судом і тоді засуджено Дишканта й Андрія Кантора на кару смерти, а Водоноса й Ковалика як малолітних по 8 літ тюрми. Президент Войцєховський затвердив присуд смерти щодо Дишканта, а Канторові заміний смертну кару на 20 літ тюрми. Дишканта розстріляно. Тепер стають ті обвинувачені під замітом ще инших грабунків, як не були обняті тоді доразовим судом. Розправа розписана на 10 днів. Предсідником трибуналу є радник Дукет, вотують Ангельський і Мясіцький, боронять адвокати д-р Іван Бандель, д-р Лев Ганкевич, д-р Семен Шевчук і д-р Степан Шухевич. Обжаловує прокуратор Огоновський.

✝ Посмертна згадка.

Катерина з Шміґельських Курпякова, вдова по бл. п. Іларію, пароху села Кадів упокоїлась дня 1. лютого ц. р. в Коломиї в 65 р. життя. В. її П. 1229

Оповістки.

„**Вертеп Наших Днів**" Галактіона Чіпки і Леле:

Золочів: пятниця, дня 12. лютого ц. р. 1236 а) 1—1

Львів: неділя 14. лютого ц. р.

Репертуар Українського Наддніпрянського Театру під дир. О. Мітневича.

Жовква: Саля „Ґвязди".

11.II. „Циганка Аза".

12.II. „Дні нашого життя".

13.II. „Пан Твардовський".

14.II. „Ой".

15.II. „Чорна Пантера і Білий Медвідь".

16.II. „Барон Кіммель".

17.II. „Шалапут".

18.II. „Маруся Богуславка".

19.II. „Ніч під Івана Купала".

20.II. „Казка старого млина".

21.II. „Майська ніч і концерт".

1210 3—7

За душі бл. п. Анатоля і Иосифи Вахнянинів відправиться в четвер, дня 11. н. ст. лютого о год. 8·30 в каплиці Волоської церкви читана служба Божа, на котру запрошує Родина. 1235 1—1

Ширіть наш часопис!

Оголошення.

За оголошення Редакція не відповідає.

Подяка.

Подобалось Всевишньому покликати до Себе нашу Найдорожшу Сестру, Матір і Бабуню бл. п. Катерину з Шміґельських Курпякову. Прибиті горем складаємо цим дорогою найщирішу подяку Всеч. о. Совітникові Грицьовському за похоронний провід, Всеч. о. о. Куницькому, Посовському, Говзюкові і Сулятицькому за ласкаву участь у сумнім обряді, Т-ву „Коломийський Боян" за відспівання похоронних пісень і всім знакомим за висказання співчуття і відведення дорогої Покійної на місце вічного спочинку. — Сестра, діти і внуки. 1222 1—1

Звідомлення.

Отсим звідомляю П. Т. Пані, що перенеслам своє жіноче фризієрське заведення з Пасажу Міколяша до нового льокалю при вул. Коперника 12.

1230 1—1 ШТІРОЗА

Ширіть наш часопис!

2) Письменні двомовні відповіди повинні бути так зладжені, щоби по лівому боці гладача був польський, а по правому „руський" текст. Урядовий підпис підписуючого повинен бути в обох мовах під даними текстами або лише польський (в „державній мові") по середині під обома текстами;

3) Адреси й написи на ковертах допускається виключно тільки в „державній мові";

4) Коли йде про виконання постанов уст. 2 і 3 арт. 4 закону і уст. 1 арт. 5 та арт. 6 законах), то вистане, якщо староства доповнюють донести про відносні ухвали в справі уживання иншої мови і ті ухвали зареєструють, заводячи їх евіденцію; врешток ніяких инших заряджень не слід в тій справі видавати;

5) Подання у військових справах, які полагоджує староство (напр. подання в справі військових рекламацій) можуть бути владжувані в „руській мові".

6) Самоврядні власти (повітові виділи, магістрати, громадські уряди, у всіх письмах і оповіщеннях в „державній мові" повинні уживати також печаток з титулами урядів і їх представників виключно в „державній мові". Лише в письмах, зладжених по думці арт. 6 *) зак. в недержавній мові в нагловках письма можуть бути ужиті печатки, що обіймають титули урядів та печатки з титулами представників тих урядів в мові, в якій зладжено письмо; одначе урядові печатки (круглі) повинні бути уживані виключно в „державній мові", також в письмах, зладжених в недержавній мові.

7) Громадські управи, що управляються на основі закону з 3. липня 1896 (містечка), у відповідях на письма, внесені в недержавній мові, підлягають під поступування уст. 1. арт.3. закону з 31. липня 1924. *)

8) Відповіди на устні запити і заяви сторін в недержавній мові слід (з огляду на недостачу виразної директиви арт. 3 язикового закону) принципово подавати в державній мові.

9) Письма і подання, внесені в недержавній мові і непередбачені в язиковому законі з 31. липня 1924, слід зараз звертати стороні без полагоди, при чому евент. позваюча резолюція повинна бути подана в державній мові.

10) Письма, вношені громадськими управами (війтом, правит. комісарем і т. д.) до держ. властей і адмін. урядів у недержавній мові повинні бути без полагоди звернені з метою зладження їх в державній мові, одначе коли справа, що є предметом письма, вимагає негайної полагоди, слід її полагодити, але одночасно відповідно поучити громадську управу або потягнути її до відповідальности за занедбування обовязків.

11) Форма гербів і т. и. на громадських печатках лишається по думці дотеперішних приписів аж до їх законної відмінної полагоди.

Всякі зміни, що мають бути введені на основі язикового закона і виконавчих розпорядків, повинні бути переведені рішучо, але ступнево, виключаючи поведінки, які дратували би населення.

Всправі мови метрикальних книг, витягів, печаток і т. и. та всяких письм гр.-кат. парохіяльних урядів, консисторій і т. и. вийде окремий розпорядок.

Міністер
Вл. Рачкевич.

---

*) Арт. 4. уступ 2 і 3 зак. з 31. липня 1924 звучить:

Міська рада рішає про допустимість в нарадах міських рад та міст, що виділені з повітів з огляду державної адміністрації,—крім державної мови—одної з вичислених в арт. 2 (себ-то української, білоруської чи литовської).

Протоколи засідань громадських рад, повітових і воєвідських соймиків можна вести, крім державної мови — в одній з мов, що їх допущено в нарадах, а це на основі ухвали даного самоврядного тіла.

Арт. 5, уст. 1. Оповіщення самоврядних властей можуть бути на основі ухвали даного самоврядного тіла списані у двох мовах, а саме поруч текст у державній мові, поміщений на першому місці, може бути текст у мові, яку допускається в нарадах.

Арт. 6. Самоврядні союзи (обєднання) можуть на основі своєї ухвали переписуватися з иншими самоврядними властями не тільки в державній мові, але і в иншій мові, однак тільки в окрузі території, на якій уживання даної мови є допустиме згідно з арт. 2 (себ-то української мови у воєвідствах: львівським, станиславівським, тернопільським, волинським і поліським).

*) Арт. 3, уст. 1: На подання сторін, внесене не в державній мові, адміністраційні власти I. і II. інстанції і магістрати міст, повітові і воєвідські виділи та їх заведення відповідають на території воєвідства: львівського, тернопільського і станиславівського у двох мовах: державній і в мові подання, на решті території, згаданій в арт. 2 (себ-то для Українців у волинськім і поліськім воєвідствах) — відповідь у цьому випадку слідує в мові державній, а на бажання сторін у двох мовах: державній і в мові подання.

Голодне село.

На днях львівська дирекція поліції візвала урядуючого заступника голови Краєвого Комітету допомоги „Голодному селу" — д-ра Дм. Левицького. В дирекції поліції закомуніковано д-рові Д. Левицькому, що влада уважає Краєвий Комітет допомоги „Голодному селу" за інституцію нелегальну і як такій забороняє: скликувати своїх членів на наради, збірати та розділювати жертви. За кожний вияв діяльности Комітету поліція загрозила віддашням виновників на судово-карну дорогу.

Цей крок зробила поліція на другий день після доносу „Слова польского", в якому воно вдарило на алярм, довідавшись, що на допомогу західно-українському селянству збірається жертви на Великій Україні, що там істнує для цеі мети окрема громадянська інституція з проф. М. Грушевським на чолі.

Кілька місяців (квітень-липень) мин. року Комітет допомоги „Голодному селу", подавши офіціяльно до відома влади про своє уконституування, не стрічався у своїй діяльности з перепонами бодай в місці свойого осідку. Репресії мали місце тільки на провінції (Перемишль, Дрогобич, Сколе і т. д.). Ситуація змінилася, коли дійшло до відома польської влади, що Комітет розділив поміж голодуючих двацять вагонів збіжа, пожертвованих Всеукраїнським Червоним Хрестом (громадянською інституцією!). В польській пресі посипалися доноси. І в серпні мин. року на руки голови Комітету, през. Ю. Романчука, поліція висилає письмо, в якому повідомляє, мовляв — „Комітет стратив характер тимчасовости і переходовости, тому „взиває задосить" учинити приписам § 4 закону про стоваришення з 15. IX. 1867 ВЗД. 134 під загрозою заборони дальшої діяльности" (в цілости надруковане письмо в 22-ому бюлетені Комітету).

Між тим чотиромісячна діяльність Комітету і дослід положення на селі виявили наглядно, що причиною минулорічного голоду не був виключно неврожай в 1924 році, що є причини глибші, яких ніяк не усуне один, хочби й найкращий урожай, яких не можна усунути доразовою допомоговою акцією. Тому виринула потреба оснувати постійну інституцію, яка повела б систематичну боротьбу з причинами прогресивного економічного занепаду українського села. Таким чином повстав проект зорганізування статутового товариства, яке поставило би собі за завдання — економічне подвигнення села.

І у вересні десятьох визначних громадян внесло до воєвідства до затвердження статут товариства „Комітет допомоги голодному селу". Цей статут львівське воєвідство відкинуло головним чином з формальних оглядів. Воєвідству не подобалася вже сама назва товариства. Тому статут перероблено згідно з завтими відмовними в письмі воєвідства з 23. X. 1925 — і змінено назву на „Товариство допомоги селу". Якеж було здивування членів-основників товариства, коли під кінець грудня мин. року воєвідство знову відкинуло статут, підносячи нові закиди проти нього!

Можна сподіватися, що тепер, після пристосування нового проекту статута до чергової порції закидів воєвідства — воно підшукає нових приміток до відкинення статута. Чейже члени-основники, виконуючи свій громадянський обовязок, вносять черговий змінений статут. А покищо польська влада зачислила Краєвий Комітет допомоги „Голодному селу" до інституцій нелегальних.

Кровава сутичка в Каліші.

Безробітні в Каліші домагалися від магістрату праці й запомог. Коли їм відмовили, безробітні захопили магістрат, побили през. міста Шворта, кинулися на поліцію, хотіли її розоружити. Ранили асистента пол. Почонтка і трьох постерунковиків. Поліція ужила зброї, ранила пять членів. Поліція дала дві сальви, одну у воздух, другу в товпу. Товпа розброїла поліцію. Ранені: офіцер поліції і старший постерунковий. Манифестанти знову вдерлися до магістрату й заблокували урядників. Щойно військо розігнало манифестантів. Ранених є 20 робітників, 3 вояків, 2 поліцаїв. Один чоловік убитий.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Марш. Пілсудський у президента.

Авдієнція марш. Пілсудського у през. Войцеховського тривала близько години. Кажуть, що Пілсудський старався переконати президента, що повинен покликати ген. інспектора армії шляхом през. декрету і що то повинно статися скоро. През. пригадав, що рада мін. признала конечним упрашнення справи ген. інспектора армії при помочі закона, цебто після прийняття законодатними тілами закона про організацію нач. військ. властей.

Димісія мін. Желіговського.

„День Польскі" подає, що мін. військ. справ робив у Бельведері заходи, щоби шефом ген. штабу іменувати марш. Пілсудського. Часопис є думки, що з хвилею уступлення мін. Морачевського з уряду, який апробувало ППС., заходи Желіговського з поминенням уряду й сойму, є останньою пробою здобути поворот Пілсудському до чинної служби. Веч. 9. лютого мін. Желіговський вручив президентові прозьбу звільнити його зі становища мін. військ. справ. Справу димісії Жел. розглядатиме рада мін. Наслідником Жел. називають генерала Сосньковського або цивільну особу.

За насл. по Морачевськім.

Всі концепції з обсадою теки мін. суспільних робіт упали. Найправдоподібніше ще, що теку мін. суп. робіт віддадуть пос. Гаванерові.

Чехословаччина визнала СРСР.

Комісаріят загр. справ одержав від радянського посольства в Празі повідомлення, що Чехословаччина визнала СРСР. де юре.

Рум. насл. престола вмішаний в мад. аферу?

„Вр. Альг. Цтг." повідомляє, що резигнація румунського наслідника престола кн. Карла є в звязи з мадярською фальшивницькою аферою. Таємні політ. ціли, про які в слідстві згадували гр. Віндішгрец і шеф поліції Надоші, має основуватися на цьому, що кн. Віндішгрец мав помогти кн. Карлові скоро здобути рум. престол. У цій справі були конференції в Будапешті й Вел. Вараждині. Рум. король довідався про те від втаємниченого в справу полк. Стірби, казав кн. Карлові виїхати з краю, а як виявилася фальш. афера прогнали князя на неозн. час за кордон.

Біржа.

Америк. дол. 7·43 — 7·50 канад. дол. 7·23 — 7·30, чеські кор. 0·23·50— 0·23,75 леї 0·3·25 — 0·3·75, франки фр. 0·29·50 — 0·30·00, фр. швайц. 1·50—1·55, англ. фунти 34·60 — 35·00.

Золото. 20 кор. 29·80 —30·30, 20 франк. 27·80—28·30; 20 марк. 34·00—34·40; 10 руб. 37·80—38·00.

Срібло. Австр. кор. 0·58·00—0·60·00, 5 зл. кор. 3·17—3·22, фльорени 1·59—1·61, рубл. 2·53 — 2·63 рубель дрібним сріблом 1·53 —1·63.

Збіжа.

Пшениця красна з 1925 р. 36·00 — 38·00 жито галицьке з 1925 р. 24·50—25·50, ячмінь галицький бров. —.— до —.— овес гал. 23.50—24·50.

НОВИНКИ.

— **Комітет обєднання українських національно-політичних організацій в Чехословаччині.** Повідомляють нас із Праги: За ініціятивою кількох українських організацій утворився в Празі „Комітет обєднання українських національно-політичних організацій" на такій платформі:

. . . .

6) В діяльности для здійснення цього завдання треба керуватися принципом: нація—вище за клясу; держава вище за партію. 5) Способи досягнення завдання: а) взаїмна політична інформація, б) взаїмна координація діяльности членів Обєднання на загально-національному ґрунті, в) спільні виступи на міжнародньому терені у важливих національних справах. 6) Членами Комітету можуть бути українські національно-політичні та територіяльні організації й ідеольогічні угрупування, які подадуть до відома Комітету свою програму та приймуть цю платформу. До цього часу в склад комітету увійшли: Українська Радикально-Демократична Партія (С. Ф.), Група Української Національної Молоді, Союз Українських Хліборобів у Ч. С. Р., Український Військовий Союз, Легія Українських Націоналістів, Група Українців з Кубані.

— **Конгрес унітів-Славян** задумують скликати греко-католицькі круги серед Хорватів та Українців у Югославії. Малиби в ньому бути присутні тільки уніати-Словяне з тих країв, де унія є вже історичною: отже представники з Галичини, Буковини, Закарпатської України і Югославії. Пропонують, щоби конгрес відбувся вже в літі 1926 р. — найрадше в Загребі. Такі конгреси малиб немале значіння для цілої гр.-кат. церкви, бо в них брали б участь представники великої більшости уніятів, майже виключно Українців. Тому принайменше перший конгрес повинен відбутися на українській національній території. Поза греко-кат. Українцями і горсткою гр.-кат. Хорватів є ще понад півтора міліона гр.-кат. Румунів (у Семигороді) і кількадесять тисяч гр.-кат. Мадярів (колишних Українців, тепер зовсім змадяризованих).

— **З просвітного руху між Українцями в Югославії.** З „Руского Календаря за южно-славянських Руснох" на р. 1926 бачимо, що просвітний рух між нашими земляками в СХС, помітно зростає. Це відбилося корисно й на календарі, в якому взяло цим разом участь аж 30 авторів. Новиною, яку треба в цьому календарі повитати, є сім статтей, писаних літературною українською мовою для галицьких кольоністів у Славонії і Босні (більшість матеріялу писана бачванським діялектом). Календар, як і орган „Руски Новини", виходить накладом Рус. Нар. Просв. Дружства, яке має тепер 937 членів, з того 84 почесних, себто таких, що зложили щонайменше 1000 динарів (20 ам. долярів). Найбільше почесних членів є в Руському Керестурі (46). Майно Дружства виносло в половині 1925 р. 196.269 динарів, а перед чотирма роками мало тільки 39.000 динарів. З того найкраще видно, що Р. Н. Просв. Дружство розвивається гарно.

— **Виселювання поміщиків з їх давних маєтків на Україні.** В миколаївській окрузі залишилося багато бувших великих землевласників по своїх маєтках, але без маєтків. Деякі з них заховувалися в останніх часах так бундючно, що селяни домагалися їх виселення поза межі округи. В окружному осередку є окрема комісія для виселювання давних поміщиків, яка розглянула дотепер 152 справи в справі виселення, з того рішила виселити тільки 36 давних поміщиків. Цілі низка колишніх поміщиків, що походять переважно з селян-хліборобів залишається на місцях на пропозицію самих селян. Всі ті, що остають у своїх гніздах — це переважно такі, що крім свого селянського походження, мають за собою ще і те, що перед революцією ставилися до селян дуже гарно, та займалися самі господарством.

— **Нова любовна трагедія у Львові.** Звільнений з війська Стан. Відомський стріляв учора до своєї любовниці Софії Вронської в домі при вул. Пекарській 61 і думаючи, що її застрілив, двома вистрілами в голову вбив себе на місці. Ратункове поготівля відвезло Вронську до загального шпиталю, де її оперовано і стверджено, що їй не грозить шкода.

Декаденція.

Вчора зреферували ми чеський язиковий закон та подали деякі замітки до нього, а сьогодня подаємо інструкцію-обіжник мін. Рачкевича, що є відгуком відомих польських язикових законів для „кресів“ з липня 1924. Приглянувшися близче, бачимо, що чеські і польські язикові закони щось єднає, що в них є якась спільна провідна думка, хоч — розуміється — чеський закон і виконавчий розпорядок до нього є в позитивному розумінні

З приводу чеського язикового розпорядку польська преса вдарила у дзвін... тривоги, який на ділі гомонів дуже радісно. Польські інформаційні агенції несотворені звістки подали про цей розпорядок, з яких можна було робити висновки (колиб їм вірити), що в Чехословаччині знехтовано всі язикові права „нац. меншостей“.

Як-не-як, а сьогодня Чехословаччина є вже в союзі з Польщею і Румунією під оглядом національної політики. Правда, той союз ще шитий білими нитками,

Без сумніву є це декаденція демократії, обезцінення демократичних принципів рівновартости й рівноправности націй, є це декаденція політичної думки чеського народу, декаденція самої Чехословаччини, тієї донедавна клясичної країни европейської демократії, спадкоємця, носія й виконавця великих демократичних тез і кличів. В одноцілій архітектурі демократичної думки в Чехословаччині наступив прорив, щілина якраз у найбільше дразливій і під теперішню пору найслабшій точці — національної політики.

Правда, чеський язиковий закон далеко переступає межі обовязкового трактату про охорону національних меншостей, трактату твору ігнорантів і доктринерів, що ніколи не відчували вантажу національного гніту, одначе всетаки не є втіленням духа послідовної демократії, не є висловом права нації на своїй етнографічній території, не здійсненням рівноправности, рівновартности і рівнорядности націй. Здавалося, що єдина Чехословаччина має дані стати другою Швайцарією, що холодний, второпний Чех буде вільний від міязмів хоробливого націоналізму, що Чехи, здобувши свою державність, не змагатимуть до того, щоби стати „пануючою“ нацією, тільки забезпечать рівноправність всім націям, які входять в склад чехословацької республики. Здавалося, що всі народи чехословацької держави, заспокоєні в своїх національних правах, тісно сплетуть свої національні інтереси з інтересами держави — тим більше, що в тому напрямку донедавна розвивалася чехословацька політика, яка могла бути зразком для кожної новоповсталої держави. І нараз язиковий розпорядок торощить лінію дотеперішньої чеської політики. По шістьох літах від ухвалення язикового закону появляється виконавчий розпорядок до нього. Чим то пояснити? Піvофіційна чеська преса пояснює це збіранням матеріялу до остаточного еляборату, а втаємничені твердять, що це уступка чеських демократичних партій в користь націоналістів (Кошм[illegible]ківців) за визнання de iure радянської унії.

Якнебудь маються справи, чехословацький язиковий закон є відхилом від нефальшованих демократичних принципів, є декаденцією чеської політики у відношенні до инших чехословацьких національностей.

Чехословацький язиковий закон і виконавчий розпорядок до нього вводять поняття „державної мови“ (себ-то чеської) в протиставленні до „недержавних“ (німецької, української, мадярської, польської і т. д.). Тимсамим цей закон ділить громадян держави на дві категорії: першої і другої, а може й третьої кляси, на пануючих і опанованих.

Правда, чехословацький язиковий закон розтягається на всю державну територію, а не на деякі її частини (як нпр. польський для „кресів“), одначе не трактує рівнорядно всі національности під внутрішнім, тільки під зовнішнім оглядом. Принцип рівноправности не має сутнього значіння, тільки є висловом складного компромісу між привілеями пануючих і правами опанованих. Чеський закон знає одно- і двоязичні округи під зовнішнім оглядом, але не знає таких округів під внутрішнім оглядом. До тогож вимога двох третин населення даної „меншости“, щоби якийсь повіт видвигнути на ступінь зовнішньої одноязичности є надто велика. Як бачимо, тут обовязує у відношенні до „меншостей“ вимога абсолютної більшости замісць згляднoї. Це вже є різкою несправедливістю.

Недавно говорилося про новий територіяльний поділ Чехословаччини, про створення національних провінцій, про швайцаризацію чехословацької держави. І ми славили чеський розум, їх уміліcть поборювати перепони, здавлювати в собі зачатки національно-шовіністичної недуги. Сьогодня мусимо ствердити, що введенням нового язикового закону Чехи вступили на шлях дегенерації, на шлях підривання всіх кращих традицій і заперечування основних принципів демократії.

Ф. Ф.

Побільшення території УСРР.

Прилучення части території РСФРР. до України та її розділ поміж округами.

Віддавна вже домагалося населення деяких сумежних з дотеперішніми кордонами УСРР. територій Російської Федеративної Республики прилучення до України. Очевидно, що було це суто-українське населення. В цій справі зверталося воно до органів радвлади на Україні. Для розгляду та вирішування цих справ істнувала віддавна при ВУЦВК-ті окрема т. зв. Центральна Адміністративно-Територіяльна Комісія (ЦАТК). Крім внутрішніх адміністративно-територіяльних справ, звязаних з новим адміністративним поділом України входили в обсяг її ділання і такі справи, що були звязані з кордонами УСРР. Вона підготовляла між иншим і передачу двох територіяльних частин Донецького басейну для полудневої области Рос. Фед. Радянської Республики. Отже в промисловому осередку Україна втратила значну частину території з великими підземними багацтвами. Те, що вона зискує тепер від РСФРР., може й територіяльно більше, але воно не заступить попередньої втрати.

Ця давна справа прилучення деякої частини території РСФРР. до України на північно-східньому її кордоні по довгих заходах найшла своє позитивне вирішення щойно тепер. Центральний Виконавчий Комітет СРСР. рішив передати Україні частину заселеної українським населенням території, що входила в склад РСФРР. Між тими новими територіями найбільший колишній Путивльський повіт. Для перебрання їх та розподілу поміж поодинокі українські адміністративні округи зложена окрема комісія з представників Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету і з представників, сумежних з набутими територіями українських округ: Глухівської, Конотопської, Сумської, Харківської та Купянської. Ця комісія буде перебирати нову територію під доглядом Міжреспубликанської Паритетної Комісії, зложеної з представників уряду СРФРР і УСРР. Нову територію мають поділити згідно з пляном розробленим ЦАТК. ось як: б. Путивльську, частину Крупецької та Теткинську волости прилучують до Глухівської округи, Глущанську і Боринську волости до Конотопської округи; Старовірівську, Глушецьку, Дмитровську та Череповецьку сільські ради до Сумської округи; давну Криничанську волость Суджанського повіту до Сумської округи; частину Грайворонської та частину Муромської волостей до Харківської округи; Троїцьку і частину Уразівської волости Валуйського повіту до Купянської округи. Так представляється розподіл тих нових територіяльних набутків України. Вони побільшать безперечно територію та населення України, але не заступлять тієї цінної втрати, яку понесла Україна в Донеччині ще минулого року.

По широкому світі.

Папська курія утворила спеціяльну комісію для оборони прав католиків СРСР.

На промову Мусолінього погрожуючу Німеччині англійська преса відповідає осторогою, що такі погрози, коли не є пустою красномовною фразою, стануть предметом нарад Ліги Націй.

У Триполісі італійські війська підбили оазу Джарабуль, де тубемні племена признали суверенну італійську владу.

На Дамаск знову нападала банда місцевих партизанів. Французькі війська вжили для їх розсіяння танки.

Баварія буцім-то свідомо веде протиіталійську кампанію, щоби спонукати Італію до нарушення німецької території і тим самим мати підставу проголосити в себе диктатуру, призначивши князя Руперта баварським королем і відірвати від Італії північний Тироль.

Абд-ель-Крім приготовляється до нового наступу на французький фронт біля міста Таза.

Ще про побут польських послів на Рад. Україні.

Польська посольська прогулька до Радянського Союзу була, як ми повідомляли, також у Харкові та у Київі. Про побут її у Київі ми не поінформували наших читачів з причини недостачі інформацій. Щойно тепер дістали ми радянські газети, в яких описаний їх київський побут. Він цікавий з огляду на розмову польських послів з головою окружного Виконкому Любченком.

Приїхавши до Києва, польські посли заявили, що за 2—3 місяці приїде до Радянського Союзу нова група послів, в яку ввійдуть народові демократи і члени Вітосового Пяста. Делегація відвідала Окружний Виконавчий Комітет, де мали довшу розмову з головою Комітету Любченком. Посли цікавилися адміністративною реформою і роботою серед національних меншостей. Вони питали Любченка про деяких бувших емігрантів, що повернули на Україну та працюють тепер у радянських установах. У відповідь на запит відносно акад. Грушевського, що був у опозиції до радвлади, заявив Любченко, що остання промова Грушевського, виголошена в часі святкування памяти декабристів, доказує про його зближення до радвлади. Инші політичні діячі, як наприклад, Ніковський (бувший міністер УНР в 1920 р.) і Єфремов — казав Любченко — працюють тепер у нас — один в державному видавництві, другий — в Академії Наук.

На питання послів — чи нема у українського народу бажання відділитися від РСФРР., відповів Любченко, що український народ вважає Радянський Союз найкращою формою державного устрою.

З того видно, що польські хитруни, не довідалися багато з тієї розмови, а як і довідалися, то не те, чого бажали. Для них булоб мило мабуть почути, що там йде боротьба між українською інтелігенцією та народніми масами, бо тут вони дуже завзято пропагують боротьбу українського народу зі своєю інтелігенцією, а не з польською буржуазією.

Ще одна благодать.

Вже за австрійських часів права української мови в адміністрації були дуже скупі. Відомий закон з 31. липня 1924 звів їх до спільного minimum-a, а міністер коаліційного (ашехпольського-пястівсько соціялістичного) уряду, Вл. Рачкевич А саме 1. грудня 1925 до ч. 4824 видав він інструкцію, адресовану до воєводів: львівського, станиславівського й тернопільського,

В цій інструкції пригадує „лівий“ міністер, що справу відповідей в недержавній мові управильнює закон з 31. липня 1924 та виконавчий розпорядок до нього з 24. вересня 1924, змінений частинно розпорядком з 21. січня 1925. Виконуючи язиковий закон, слід держатися такої поведінки:

1) У відповідях, в яких мається ужити „руської мови“, слід уживати кирилиці, а коли це неможливо з технічних причин (недостача машини з українським письмом), то можна користуватися латинкою.